

SPREUKEN

Leven in Gods aanwezigheid deel 2

Gods soevereiniteit, alwetendheid en oordeel over het menselijk hart en handelen.

GELEZEN UIT

Herziene Statenvertaling

BELUISTER OF BEKIJK

versvoorvers.org/spreuken/leven-in-gods-aanwezigheid-deel-2

BELUISTER OF BEKIJK

Inhoud

1	Leven met besef van Gods aanwezigheid	3 min	5
2	Gods soevereiniteit en de menselijke wil	3 min	6
3	God begrenst menselijke plannen	3 min	8
4	Gods alwetendheid en de toekomst	2 min	9
5	God ziet en beoordeelt al ons handelen	2 min	11
6	God ziet het goede én het kwade	2 min	12
7	Leven voor Gods goedkeuring	3 min	13
8	Wat God liefheeft en verafschuwt	3 min	14
9	God verafschuwt huichelachtige aanbidding	4 min	16
10	Gehoorzaamheid gaat boven offers	4 min	18
11	Recht, barmhartigheid en een nederig hart	4 min	20
12	Offers uit een goddeloos leven	2 min	22
13	Gebeden zonder bereidheid tot gehoorzaamheid	3 min	23
14	God haat leugen en houdt van waarheid	2 min	25

15	Gedachten en woorden onthullen het hart	4 min	26
16	Waarom God menselijke hoogmoed haat	4 min	29
17	Gaven geven geen reden tot roemen	3 min	31
18	De zoektocht naar echte nederigheid	3 min	32
19	Jezelf vernederen als dienaar	2 min	33
20	Een nuchtere en nederige zelfkennis	4 min	35
21	Gods afkeer van onrechtvaardige oordelen	2 min	37
22	Oordelen na beide kanten te hebben gehoord	3 min	38
	Om verder te lezen		40

1

Leven met besef van Gods aanwezigheid

Tijdens onze vorige bijeenkomst over Spreuken waren we begonnen met de thematische behandeling van het materiaal in het hoofdgedeelte van het boek, de hoofdstukken 10 tot en met 29. We gingen dat gedeelte door om er thema's uit te halen. Het eerste en misschien wel belangrijkste thema dat we in Spreuken moeten onderzoeken, is dat van een leven met besef van God. Dat wil zeggen: een leven waarin we ons bewust zijn van Gods toezicht, van Gods beoordeling van wat we doen, van de vraag of we Hem behagen of mishagen, en van de mate waarin Hij bij ons leven betrokken is.

Dit zijn zaken waarvan de meeste mensen zich in hun leven helemaal niet bewust zijn. Ze zijn zich bewust van de dingen die ze met hun zintuigen waarnemen, en van weinig anders. Maar Paulus zegt:

Want onze lichte verdrukking, die van korte duur is, brengt in ons een allesovertreffend eeuwig gewicht van heerlijkheid teweeg. Wij houden onze ogen immers niet gericht op de dingen die men ziet, maar op de dingen die men niet ziet; want de dingen die men ziet, zijn tijdelijk, maar de dingen die men niet ziet, zijn eeuwig.

2 KORINTHE 4:17-18

Want, zei hij:

De dingen die je ziet zijn tijdelijk, maar de dingen die je niet ziet zijn eeuwig.

Wat niet gezien wordt, is natuurlijk Gods verborgen hand, Zijn soevereine werkzaamheid achter de schermen. Veel mensen letten niet op wat niet gezien wordt. Ze hebben geen enkele manier om het te zien. Het kan alleen met geestelijk onderscheidingsvermogen worden gezien. Salomo was, net als de betere mensen uit

het Oude Testament, in zijn betere dagen een geestelijk ingesteld mens. Hij was zich bewust van Gods aanwezigheid, Gods waarden en Gods soevereiniteit. Dat is een van de thema's die vaak terugkomen.

Dit besef van God valt natuurlijk uiteen in specifieke dingen over God waarvan we ons bewust moeten zijn, en in de manier waarop dat besef van God in ons leven zichtbaar wordt. We hebben gekeken naar de Schriftgedeelten in Spreuken over de vreze Gods. We hadden bij dat onderwerp veel verder kunnen kijken dan alleen het boek Spreuken, want de vreze Gods komt voor in de Pentateuch, de historische boeken, in de hele wijsheidsliteratuur en bij de profeten, en ook in het Nieuwe Testament. Maar we proberen ons onderzoek grotendeels te beperken tot wat Salomo ons over deze onderwerpen heeft gegeven.

De vreze Gods was het begin. Het is het fundamentele besef van God dat we allemaal nodig hebben om wijs te zijn. We moeten ons ervan bewust zijn dat God Iemand is met Wie rekening gehouden moet worden, Iemand Wiens misnoegen vermeden moet worden. Dat is wat de vreze Gods is.

2

Gods soevereiniteit en de menselijke wil

Toen onze tijd de vorige keer opraakte, hadden we het over de soevereiniteit van God en over het feit dat God Zich het recht voorbehoudt om in Zijn wereld alles te doen wat Hij wil doen. Zoals ik al zei, betekent het feit dat Hij doet wat Hij wil niet noodzakelijk dat Hij alles tot in de kleinste details wil regelen. Misschien wil Hij dat, en Hij zou het kunnen als Hij dat wilde, maar dat staat niet vast. Zeggen dat God soeverein is, betekent niet dat we precies weten hoe Hij er in Zijn soevereiniteit voor kiest te regeren. Het betekent alleen dat Hij het recht heeft om te regeren zoals Hij maar wil.

Voor zover ik het begrijp, heeft God mensen een zekere mate van wilsvrijheid gegeven, zelfs de vrijheid om zelf te bepalen of we goed of kwaad zullen doen en of we voor God zullen kiezen of God zullen afwijzen. Hierover heb ik natuurlijk een andere mening dan veel christenen die een meer gereformeerde opvatting van Gods soevereiniteit

aanhangen. Volgens hen betekent Gods soevereiniteit een voorzienigheid die alles tot in de kleinste details bepaalt. Ze geloven dat Hij niet soeverein is als Hij niet ieder detail nauwgezet en door Zijn voorzienigheid beheerst.

Wanneer ze zoiets zeggen, zoals ze vaak doen, lokken ze je met het ene begrip en vervangen ze dat vervolgens door iets anders. In feite verkopen ze je het woord ‘soevereiniteit’ en verwisselen ze het daarna voor iets anders. Welke christen zou niet beamen dat God soeverein is? Iedere christen gelooft dat God soeverein is. Maar zodra je dat punt hebt toegegeven, zeggen veel mensen: ‘O, nou, dan moet je toegeven...’ Vervolgens gaan ze verder met iets wat helemaal niet tot de definitie van soevereiniteit behoort.

Het behoort niet tot de definitie van soevereiniteit dat degene die soeverein is alles actief beheerst, hoewel het wel betekent dat Hij het recht heeft om dat te doen. Degene die soeverein is, mag regeren zoals Hij verkiest. God kan er dus voor kiezen vrijheid te schenken en niet ieder detail binnen Zijn domein tot in de kleinste bijzonderheden te regelen.

Maar zodra we erkennen dat God de mens een vrije wil heeft gegeven, moeten we ook iets erkennen wat wat dichterbij ligt bij wat onze calvinistische vrienden zouden betogen. Het is waar dat God weliswaar een vrije wil geeft, maar geen absolute vrije wil. Mensen kunnen van plan zijn iets te doen, maar God zal bepalen wat de uitkomst is als hun plannen niet iets zijn waarvan Hij wil dat het werkelijkheid wordt.

In Spreuken staat herhaaldelijk dat de overleggingen in het hart van de mens ontstaan, maar dat de uitkomst in wezen van de Heere komt. Hierbij baseert de spreker zich op een Engelse weergave van Spreuken 16:1; de HSV spreekt specifiek over „het antwoord van de tong”. De mens mag zelf beslissen wat hij wil doen. Of hij werkelijk toestemming krijgt om zijn plannen uit te voeren, is geheel aan God.

3

God begrenst menselijke plannen

Er zijn veel momenten in het leven van Jezus waarop er staat:

De Joden dan pakten opnieuw stenen op om Hem te stenigen.

JOHANNES 10:31

of:

En hierna trok Jezus rond in Galilea, want Hij wilde niet in Judea rondtrekken, omdat de Joden Hem probeerden te doden.

JOHANNES 7:1

Dat was hun plan. God verhinderde niet dat ze dat plan maakten. Maar toen Zijn uur nog niet gekomen was, verhinderde God dat ze het uitvoerden. Dat is de soevereiniteit van God. Het betekent niet dat Hij iedere gedachte en iedere beslissing aan het menselijk verstand ingeeft. Hij laat het nemen van beslissingen aan het individu over.

De vraag of hun plannen worden uitgevoerd, is geheel aan God. Dat is wat Salomo zegt. Hij zegt ook dat God de macht en het recht heeft, en volgens de uitleg van de spreker soms daadwerkelijk de harten van koningen in iedere richting stuurt die Hij wil.

Veel mensen baseren zich op Spreuken 21:1 en nemen op grond van wat daar staat het volgende aan:

Het hart van een koning is in de hand van de HEERE als waterbeken, Hij neigt het tot alles wat Hem behaagt.

SPREUKEN 21:1

dat elke beslissing die een koning neemt, door God wordt genomen, en dat God op elk moment het hart van de koning stuurt. Dat wordt daar niet noodzakelijkerwijs gezegd of geïmpliceerd. Het betekent dat God het hart van de koning in Zijn hand houdt. En

wanneer God het een zetje wil geven, eraan wil rukken of het in een bepaalde richting wil sturen, heeft Hij alle macht om dat te doen, net zoals Hij de macht heeft om de loop van rivieren te veranderen.

Maar rivieren volgen gewoonlijk een loop die door de natuurwetten wordt bepaald. God kan hun loop veranderen wanneer dat Zijn doel dient. Zo is volgens mij ook het hart van een koning, net als dat van ieder ander, voor het grootste deel vrij om te doen wat hij maar wil. Tenzij wat hij besluit te doen, iets zou doorkruisen waarvan God wil dat het gebeurt. God laat veel vrijheid toe, maar geen absolute wilsvrijheid. In de meeste gevallen kan de koning beslist besluiten iets te doen waarvan God niet wil dat hij het doet, maar God kan het verhinderen.

In sommige gevallen kan God de koning er zelfs van weerhouden een bepaalde keuze te maken. Dat gebeurde bij de farao. Als hij aan zichzelf was overgelaten, zou hij ongetwijfeld het gezonde verstand hebben gehad om zich te bekeren en het volk al veel eerder te laten gaan, gezien alle rampen die hem door de plagen troffen. Toch verhardde God zijn hart en zorgde Hij ervoor dat de koning zich een tijdlang niet bekeerde. Dat is Gods voorrecht.

Maar zeggen dat God dat voorrecht heeft, en zelfs zeggen dat God dit soort dingen heeft gedaan, is niet hetzelfde als een alomvattende kosmologie opstellen waarin Jezus op elk moment de gedachten van ieder mens beheerst, of waarin God vooraf heeft bepaald wat iedere koning op elk moment van de dag dat hij wakker is zal doen. Dat is niet noodzakelijkerwijs wat Spreuken ons vertelt. Maar als iemand uitgaat van een bepaalde opvatting van soevereiniteit die tegenwoordig erg populair is, zou hij dat er wel in kunnen lezen.

4

Gods alwetendheid en de toekomst

Laten we nu van dit idee van Gods soevereiniteit overgaan naar een ander belangrijk onderwerp: Gods alwetendheid, wat God weet. Gods soevereiniteit en Zijn alwetendheid zijn niet hetzelfde, hoewel sommige mensen dat wel denken. Vooral als het gaat om Gods kennis van de toekomst, denken sommigen dat Hij de toekomst kent

omdat Hij de toekomst op een bepaalde manier zal beheersen. Hij heeft alles uitgestippeld. Hij heeft alles van tevoren geregeld. Hij zal het allemaal uitwerken. Hij doet wat Hij maar wil, en daarom weet Hij wat Hij zal doen voordat Hij het doet.

Ik geloof wel dat God de toekomst kent, maar ik geloof niet dat Hij die uitsluitend kent omdat Hij ieder detail heeft gepland en alles zal doen wat Hij heeft gepland. Ik geloof natuurlijk dat God een plan heeft, en dat plan zal nooit worden verijdeld. Maar God kan dat plan uitvoeren terwijl Hij mensen een mate van vrijheid laat.

Mensen hebben het soms vergeleken met een schaakmeester die tegelijkertijd honderd partijen speelt tegen zwakkere tegenstanders. Hij loopt door de zaal om schaakles te geven en doet bij iedere partij zijn zetten. Misschien weet hij wat de volgende zet van zijn tegenstander zal zijn, misschien ook niet, en misschien kan het hem niet schelen. Het doet er niet toe. Hij zal hoe dan ook winnen. De tegenstander kan doen wat hij maar wil. De schaakmeester zal winnen, niet omdat hij iedere zet die zijn tegenstander zal doen van tevoren heeft bepaald, maar omdat het niet uitmaakt welke zetten zijn tegenstanders doen. Hij is slimmer. Hij kan altijd een oplossing vinden. Hij kan inspelen op wat zijn tegenstander doet en toch de partij winnen.

God is in staat dat te doen. Hij hoeft niet alles tot in de kleinste details te regelen om te weten dat Hij het door Hem beoogde resultaat zal bereiken. Maar Hij weet wel alle dingen. Er zijn enkele plaatsen in Spreuken die dit ter sprake brengen. Om bewust van God te leven, moet dit deel uitmaken van de vaste inventaris van ons denken: God weet het. Er zijn dingen in de toekomst, of zelfs in het heden, die ons bang maken. Dan is het goed te weten dat God ervan weet.

5

God ziet en beoordeelt al ons handelen

In Spreuken 5:21, waar hij bij zijn zoon pleit voor zedelijke reinheid en het vermijden van overspel, zegt hij:

Want de wegen van een man zijn vóór de ogen van de HEERE, Hij weegt al zijn sporen.

SPREUKEN 5:21

God let op alles wat een mens doet. Hij overdenkt het, beoordeelt het en houdt het in het oog. De ogen van de Heere nemen deze dingen waar. Dat kan geruststellend zijn, maar het kan ook niet geruststellend zijn.

Ik herinner me dat iemand, toen ik mijn kinderen opvoedde, zei dat er allerlei boeken over het opvoeden van kinderen bestaan, waaronder veel boeken die door christenen zijn geschreven, en dat ze niet allemaal dezelfde opvatting hebben. Ik herinner me dat een christen zei dat je je kinderen nooit moet vertellen dat God altijd kijkt, omdat dit een soort angst voor God in hun gedachten zal brengen. Ze zullen er paranoïde van worden, omdat ze voortdurend bekeken worden. Ik dacht dat het op sommige mensen inderdaad dat effect zou kunnen hebben. Op mij heeft het het tegenovergestelde effect. Ik ben blij dat God kijkt. Ik denk dat de medaille twee kanten heeft. Dat God alles weet, betekent aan de ene kant dat Hij het weet als je iets verkeerd doet. Maar het betekent ook dat God het weet als jij niets verkeerd doet en misschien iemand anders jou iets aandoet wat verkeerd is. God let op, en als Hij aan jouw kant staat, is dat iets goeds.

Als je nu iets doet wat God niet goedkeurt en waarover Hij misschien zelfs zal oordelen, dan is het wellicht intimiderend dat God het ziet. In dit geval doet Salomo een beroep op dat laatste instinct bij zijn zoon. Als je iets doet waarvan je niet wilt dat Hij het te weten komt, doe het dan niet, want God weet het. Iemand weet dat je het doet. Er kijkt voortdurend Iemand mee. Je hebt deze onzichtbare luistervink, Iemand Die je bespiedt. Maar dat is iets goeds, want Hij waakt over je voor je bestwil. Feitelijk is zelfs het feit dat Hij heeft gezien dat je iets verkeerd deed en je er waarschijnlijk

voor zal tuchtigen, voor je bestwil. Het is goed te weten dat je jouw leven leeft onder het oog van een zorgzame God, maar ook van Iemand Die onderscheidingsvermogen heeft en een oordeel heeft over je morele gedrag.

6

God ziet het goede én het kwade

In hoofdstuk 15, vers 3, staat:

De ogen van de HEERE zijn op elke plaats: ze slaan slechte en goede mensen gade.

SPREUKEN 15:3

Daar heb je de twee kanten van die medaille. God houdt de slechte mens in het oog. Daar wordt de slechte mens niet erg blij van, want wat God ziet, maakt God niet erg blij. Maar Hij waakt ook over de goede. Dat betekent dat God oplet wanneer je het juiste doet. Misschien doet niemand anders dat. Misschien zal zelfs nooit iemand anders het te weten komen.

Bedenk dat Jezus zei dat je, wanneer je gerechtigheid beoefent, dat niet moet doen om door mensen gezien te worden. Hij zei dat de huichelaars dat doen en dat zij hun loon hebben. Wat is hun loon? Hun loon is dat zij door mensen gezien worden. Dat is wat ze willen. Ze willen de goedkeuring van mensen. Die hebben ze gekregen. Dat is alles wat ze zullen krijgen. Ze zullen geen enkele beloning van God ontvangen, omdat ze een geringere beloning hebben gezocht. Ze hebben genoeg genomen met een lagere beloning dan ze zouden hebben gekregen als ze de dingen gewoon voor de ogen van God hadden gedaan en niemand ervan te weten was gekomen.

Dus zegt Jezus dat je, wanneer je aalmoezen geeft, je linkerhand niet moet laten weten wat je rechterhand doet. Wanneer je bidt, doe het dan niet om door mensen gezien te worden, maar doe het om door God gezien te worden. Wanneer je vast, zei Hij, doe het dan niet op zo'n manier dat mensen merken dat je vast, je goedkeuren en denken dat je geweldig bent. Maar doe het min of meer in het geheim. In al deze gevallen zei Hij:

zodat uw liefdegave in het verborgene zal zijn; en uw Vader, Die in het verborgene ziet, zal het u in het openbaar vergelden.

MATTHEÛS 6:4

7

Leven voor Gods goedkeuring

De ogen van de Heere zijn dus zowel op de rechtvaardigen als op de onrechtvaardigen gericht. Pleeg je in het geheim overspel met de vrouw van je naaste? De ogen van de Heere zijn daar en zien je. Ze aanschouwen het kwaad. Het kan niet goed voor je aflopen wanneer God ziet dat je verkeerde dingen doet. Maar Hij ziet het ook wanneer je goede dingen doet, zelfs als niemand anders dat ziet, zelfs als niemand anders je waardeert. Je zou er feitelijk naar moeten verlangen dat zo weinig mogelijk mensen je zien en waarderen, want als je door mensen wordt beloond, dan ben je uitbetaald.

Bedenk dat Jezus zei dat je, wanneer je een feestmaal geeft, niet je rijke vrienden en je burens moet uitnodigen die jou op hun beurt kunnen uitnodigen, zodat je voor je vrijgevigheid terugbetaald zou worden. Het is niet goed om terugbetaald te worden, zei Hij. Wanneer je een feestmaal aanricht, nodig dan liever de kreupelen, de verminkten, de blinden en de armen uit, want zij kunnen je niet terugbetalen, zei Hij. Dan zul je een beloning ontvangen bij de opstanding van de rechtvaardigen, zei Jezus.

Dus Gods goedkeuring hebben, en misschien zelfs God als de Enige Die je zal belonen omdat Hij de Enige is Die het weet, is iets begeerlijks, iets om op te hopen. Het is niet begeerlijk dat nooit iemand zou weten dat je een goed mens bent, of zou weten wie je bent, of je ooit zou waarderen. Maar hoe minder je er met je gedrag naar streeft om

door anderen gewaardeerd te worden, hoe zuiverder je motieven zullen zijn. Je zult eenvoudig handelen in het besef dat de ogen van de Heere op je gericht zijn, en dat is genoeg. Dat is alle goedkeuring die je nodig hebt.

Vers 11 van hoofdstuk 15 zegt:

Graf en verderf liggen open voor de HEERE — hoeveel te meer de harten van de mensenkinderen.

SPREUKEN 15:11

God ziet dus niet alleen wat je doet, of het nu goed of kwaad is. Hij ziet wat er in je hart is. Hij onderzoekt het. Dit spreekt over Gods alwetendheid. In dit geval heeft hij het niet over Gods voorkennis. Dat komt in Spreuken eigenlijk niet aan de orde als onderdeel van het onderwerp van Gods alwetendheid. Maar het besef dat God weet wat er op dit moment gebeurt en wat je doet, is beslist belangrijk om op een goede manier bewust van God te leven. Dan ben je niet als die mensen die leven zonder enig besef van God. God komt in geen van hun gedachten voor. Ze doen dingen die God ziet, maar het zijn geen dingen waarvan ze graag zouden willen dat God ze zag. Ze zijn zich er niet van bewust. Ze denken er niet over na. Dat Gods oog op je gericht is en dat je je ervan bewust bent dat Zijn oog op je gericht is, is een zeer positief onderdeel van leven met het soort besef van God dat je nodig hebt.

8

Wat God liefheeft en verafschuwt

Door heel Spreuken heen zouden we een lange lijst kunnen maken van dingen die ik de sympathieën van God heb genoemd. Dat wil zeggen: wat zijn Gods gevoelens? Waar staat Hij welwillend tegenover en waar niet? Dit zijn beslist de dingen die een wijs mens zal willen weten als hij bewust in de aanwezigheid van God leeft. Als hij weet dat hij zijn leven voor de ogen van God leeft, dan zal het hem beslist goeddoen om te leren wat Gods voorkeuren en sympathieën zijn, en wat Gods oordelen over dingen zijn.

Er zijn heel wat spreuken die ons vertellen waarin God vreugde vindt en wat God haat. Als je een wijs mens bent in de betekenis die Salomo voorstaat, en de Heere vreest, dan zijn dit de dingen die je echt zult willen weten. Je wilt tenslotte niet de dingen gaan doen en kiezen die God haat. Het is veel beter om te kiezen wat God vreugde geeft, want dan zal Hij natuurlijk blij met je zijn. Dat is altijd beter. Wanneer God blij met je is, zal het leven beter zijn.

Een van de dingen over Gods sympathieën die bijvoorbeeld vaak in Spreuken naar voren komen, is het feit dat God vreugde vindt in gerechtigheid en goddeloosheid verafschuwt. We zouden kunnen zeggen dat dit zo fundamenteel is dat we niet eens de tijd hoeven te nemen om erover na te denken. En het is ook fundamenteel. Voor ons als christenen is het een grondbeginsel: natuurlijk haat God het kwaad en heeft Hij het goede lief. Maar blijkbaar weet niet iedereen dat. En misschien begrijpen zelfs christenen niet in welke mate dit waar is. Als we het volledig begrepen, zouden we ook die vrees voor God aannemen die inhoudt dat je het kwaad haat, zoals in Spreuken hoofdstuk 8 wordt besproken.

Hij zegt in hoofdstuk 11, vers 20:

De verkeerden van hart zijn voor de HEERE een gruwel, maar de oprechten van weg zijn Hem welgevallig.

SPREUKEN 11:20

Het woord 'gruwel' komt vaak voor in Spreuken en elders in de Schrift. Het woord 'gruwel' betekent iets wat smerig en verfoeilijk is, iets afschuwelijks, iets wat stinkt. Dat is een gruwel.

In de meeste gevallen in de Bijbel, bijvoorbeeld in de historische boeken en bij de profeten, verwijst het woord 'gruwel' meestal naar een afgod. Molech is bijvoorbeeld de gruwel van de Ammonieten, of Kamos is de gruwel van de Moabieten. Zo spreekt het Oude Testament vaak. Het woord 'gruwel' betekent dan de afgod. De valse god is een gruwel.

Maar Spreuken gebruikt het enigszins anders. Spreuken spreekt niet specifiek over afgoden. Het gaat over dingen die God verafschuwt, die Hij afschuwelijk vindt en die voor Hem een onaangename stank zijn.

We hebben zojuist gezien dat de harten van de mensen voor de ogen van de Heere liggen. Wanneer Hij verdorvenheid in die harten ziet, stinkt dat voor Hem. Het mishaagt Hem zeer.

9

God verafschuwt huichelachtige aanbidding

In hoofdstuk 15, de verzen 8 en 9, staat:

Het offer van goddelozen is voor de HEERE een gruwel, maar het gebed van oprechten is Hem welgevallig. De weg van een goddeloze is voor de HEERE een gruwel, maar wie gerechtigheid najaagt, heeft Hij lief.

SPREUKEN 15:8-9

Er zijn hier een paar dingen die voor de Heere een gruwel zijn. Eén daarvan is zelfs het offer dat door een goddeloos mens wordt gebracht. Een offer is een daad van aanbidding. In Israël bracht men dieren om te offeren. Dat was de voornaamste vorm van aanbidding van Jahweh: offers brengen. Maar wanneer de man die deze rituele aanbidding verricht zelf goddeloos van hart is, wordt wat God normaal gesproken aangenaam zou vinden in Zijn ogen iets smerigs.

Het laat zien dat God niet een God is Die bijzonder veel opheeft met ritualisme. Het is niet zo dat je een goddeloos mens kunt zijn en alles in orde komt wanneer je een dier offert, naar de gemeente gaat, je tienden op de collecteschaal legt, je godsdienstige plicht doet of de uiterlijke vormen van godsdienst in acht neemt. Dat maakt het niet goed. Die dingen veranderen niets aan het feit dat je in je hart en in al je motieven in wezen een goddeloos mens bent. Sterker nog, het maakt het niet alleen niet goed, het is zelfs nog aanstootgevender voor God. Hoezeer God blijkbaar ook aanstoot neemt

aan goddeloosheid in het algemeen, Hij neemt er nog meer aanstoot aan wanneer een goddeloos mens huichelachtig doet alsof hij een aanbidder van God is en offers brengt, terwijl hij goddeloos is. Dat is een gruwel voor God.

Die uitspraak wordt in Spreuken een aantal keer herhaald: God verafschuwt de offers van iemand die innerlijk een goddeloos mens is. Of we zouden kunnen zeggen: Hij verafschuwt diens uiterlijke, formele vormen van aanbidding. Dat is natuurlijk wat Jezus zo vaak tegenover de Farizeeën naar voren bracht. Niemand was nauwgezetter of gewetensvoller in de uiterlijke vormen van aanbidding dan de Farizeeën. Jezus wees daarop. Hij zei:

Wee u, schriftgeleerden en Farizeeën, huichelaars, want u geeft tienden van de munt, de dille en de komijn, en u laat het belangrijkste van de Wet na: het recht, en de barmhartigheid en het geloof. Deze dingen zou men moeten doen en die andere dingen niet nalaten.

MATTHEÛS 23:23

Normaal gesproken oogst je bij het betalen van tienden je graanvelden, neem je de tonnen graan, neem je daar een tiende van en breng je dat naar de tempel. Maar zij deden dit zelfs met de kleine kruiden die ze in hun bloembakken voor het raam kweekten. Ze beknibbelden helemaal niet op hun tienden. Ze waren zeer gewetensvol. Maar Hij zei:

Jullie verwaarlozen de belangrijkste zaken van de wet: rechtvaardigheid, barmhartigheid en trouw.

Dit staat in Mattheüs 23:23. Jezus zegt dit en zegt daarmee in feite:

Jullie letten heel goed op uiterlijke vormen, maar niet op persoonlijke rechtvaardigheid en goedheid.

En Hij zegt:

Wee u, schriftgeleerden en Farizeeën, huichelaars, want u bent als de witgepleisterde graven, die vanbuiten wel mooi lijken, maar vanbinnen zijn ze vol doodsbeenderen en allerlei onreinheid.

MATTHEÛS 23:27

vanbuiten heel schoon, netjes en steriel, maar vanbinnen zeer verrot, vol doodsbeenderen, zoals een graf dat zou zijn. Dit is hetzelfde wat Jezus onderwees en waarvan Salomo zich op dit punt in zijn leven bewust was.

10

Gehoorzaamheid gaat boven offers

Dan staat er in hoofdstuk 15, vers 29:

De HEERE is ver van goddelozen, maar het gebed van rechtvaardigen verhoort Hij.

SPREUKEN 15:29

Ook hier gaat het om het contrast tussen goddeloosheid als kenmerkende eigenschap en gerechtigheid als kenmerkende eigenschap. Hier noemt hij geen specifieke goddeloze daden of specifieke rechtvaardige daden. Hij noemt mensen die zelf goddeloos zijn en mensen die zelf rechtvaardig zijn.

Het is interessant dat er, in een tijd vóór de komst van Christus, kennelijk mensen als rechtvaardig konden worden beschouwd. Wanneer mensen zeggen dat alleen degenen die wedergeboren zijn werkelijk iets in zich kunnen hebben wat God als rechtvaardig zou erkennen, besteden ze blijkbaar niet veel aandacht aan het Oude Testament. Of wat ze eigenlijk doen, is suggereren dat als je in het Oude Testament iemand aantreft

die gerechtigheid doet, die persoon wedergeboren is. De Bijbel geeft ons echter geen grond om te geloven dat wedergeboorte een verschijnsel uit het Oude Testament was. Ik denk niet dat Hij dat doet.

Maar het punt is dat er mensen zijn die niet alleen goddeloze dingen doen; ze zijn goddeloos. Er zijn mensen die niet alleen rechtvaardige daden verrichten, maar rechtvaardige mensen zijn. Natuurlijk zullen rechtvaardige mensen rechtvaardige daden verrichten en zullen goddeloze mensen goddeloze daden verrichten. Maar het gaat hier niet alleen om de beoordeling van de morele kwaliteit van hun daden. Er wordt gekeken naar hun hart en naar de richting waarin ze georiënteerd zijn. Zijn ze gericht op rechtvaardige, vrome en godvruchtige gezindheden en drijfveren, of zijn ze het tegenovergestelde?

De Heere is ver van degenen die het tegenovergestelde zijn. Dat wordt afgezet tegen het feit dat Hij het gebed van de rechtvaardige hoort, waardoor het klinkt alsof Hij het gebed van de anderen niet hoort. Hij is te ver weg om hen te horen, of zij zijn te ver bij Hem vandaan. Hij is er wel, maar in hun hart zijn zij ver van Hem vandaan. Daarom roepen ze tot Hem, maar Hij kan hen niet horen omdat ze te ver weg zijn. Maar Hij hoort het gebed, omdat Hij niet ver van de rechtvaardige verwijderd is, zo wordt ons verteld.

In hoofdstuk 21, vers 3, staat:

Gerechtigheid en recht te doen is voor de HEERE verkieslijker dan een offer.

SPREUKEN 21:3

Dit klinkt als iets wat Saul, die twee koningen vóór Salomo op de troon zat, uit de mond van Samuel had gehoord. Denk eraan dat Saul in 1 Samuel 15 alle Amalekieten had moeten doden, maar dat niet deed. Toen hij tegenover Samuel zijn gedrag verontschuldigde, zei hij:

Ik wilde een deel van het vee dat ik had moeten doden meenemen, maar besloot het in plaats daarvan aan de Heere te offeren.

En Samuel zei:

Maar Samuel zei: Heeft de HEERE evenveel behagen in brandoffers en slachtoffers als in het gehoorzamen aan de stem van de HEERE? Zie, gehoorzamen is beter dan slachtoffer, opmerkzaam zijn beter dan het vet van rammen.

1 SAMUEL 15:22

Samuel had koning Saul, een paar generaties vóór Salomo, verteld dat God gehoorzaamheid verkiest boven offers. Gehoorzaamheid heeft natuurlijk met karakter te maken. Het heeft te maken met je levenswijze van dag tot dag, terwijl offers te maken hebben met die bijzondere gelegenheden van formele aanbidding. God is meer geïnteresseerd in wat je met je leven doet dan in wat je in de gemeente en bij je uiterlijke godsdienstige ceremoniën doet.

11

Recht, barmhartigheid en een nederig hart

Dit idee wordt vele malen door de profeten naar voren gebracht. In Hosea 6:6 zei God:

Want Ik vind vreugde in goedertierenheid en niet in offer, in kennis van God meer dan in brandoffers!

HOSEA 6:6

In het eerste deel van Micha 6 staat een uitvoerige passage waarin de retorische vraag luidt:

Waarmee zal ik voor de Heere verschijnen? Wat verlangt God van mij? Zal ik duizend rammen en stromen van olie brengen,

Daarbij noemt hij al die dingen die geofferd werden. Hij gebruikt vervolgens deze uitvoerige overdrijving:

Zal ik mijn eerstgeboren zoon offeren?

Het is duidelijk dat hij buitensporige voorstellen doet.

Het klinkt alsof hij zegt: hoeveel offers zal het kosten voordat God tevreden met mij is? Moet ik duizenden rammen offeren? Hoe onredelijk is God? Wil Hij dat ik mijn eigen kind offer? Het antwoord is natuurlijk nee. Het wordt niet als een serieus voorstel gedaan. Het is bijna sarcasme. Het is bijna alsof de profeet zegt dat dit is wat de mensen denken. Ze denken dat God onredelijke eisen stelt en dat ze onmogelijk zouden kunnen voldoen aan wat nodig is om God te behagen.

Maar dan zegt Micha in hoofdstuk 6, vers 8:

Hij heeft u, mens, bekendgemaakt wat goed is. En wat vraagt de HEERE van u anders dan recht te doen, goedertierenheid lief te hebben en ootmoedig te wandelen met uw God.

MICHA 6:8

Het gaat er niet om hoeveel offers je brengt. Het gaat erom dat je rechtvaardig handelt, barmhartigheid liefhebt en nederig wandelt met je God. Dat is toch niet zo moeilijk? Rechtvaardig handelen betekent dat je de rechten van je naaste niet schendt. Barmhartigheid tonen betekent dat je een meelevend mens bent. Dat kan je misschien iets kosten, maar het is niet alsof er duizenden rammen geofferd worden. En nederig wandelen: dit is een pakket eisen waaraan je betrekkelijk gemakkelijk kunt voldoen. God eist niet dat je veel moeilijke dingen doet, alleen de juiste dingen: rechtvaardige, barmhartige en nederige dingen. Dat je gerechtigheid en barmhartigheid liefhebt en gerechtigheid en recht doet. Dat is voor God aanvaardbaarder dan een offer. Hij bekommert Zich niet zozeer om rituele aanbidding.

God moet rituele aanbidding kennelijk tot op zekere hoogte gewaardeerd hebben, denk ik, omdat Hij die Zelf had ingesteld. Maar ik geloof niet dat rituele aanbidding iets was wat Hij op zichzelf liefhad. De Bijbel zegt dat Hij nooit enig behagen heeft gehad in het bloed van stieren en bokken en in de offers. Dat staat er een paar keer. Het was gewoon nooit iets waar Zijn hart naar uitging. Waarom liet Hij hen deze rituelen dan uitvoeren? Omdat ze vooruitwezen naar Christus. Ze waren leerzaam. Ze hadden een didactische waarde en brachten bepaalde lessen over, maar op zichzelf waren

het geen dingen waar God warm van werd: „Wauw, wat geeft het Mij toch een geweldig gevoel als Ik zie dat ze dat graan brengen en het daar voor Mij op het altaar verbranden.”

Op een andere plaats zei God:

Als Ik honger had, zou Ik jou dan vragen Mij voedsel te brengen?

In Psalm 50 zegt Hij dat God niet werkelijk iets nodig heeft. De offers zelf kunnen Hem niet zoveel schelen. De tiende zelf kan Hem niet zoveel schelen. Waar het Hem om gaat, is de gezindheid van het hart. Voor zover religieuze rituelen voortkomen uit een hart dat God liefheeft en een ware uiting van die toewijding zijn, heeft Hij die lief. Het gebed van de rechtvaardige is Zijn vreugde, omdat die persoon rechtvaardig is. Maar met het gebed van de goddeloze is Hij niet zo ingenomen. Hij houdt niet van de goddeloze.

12

Offers uit een goddeloos leven

In hoofdstuk 21, vers 27, staat:

Het offer van goddelozen is een gruwel, hoeveel te meer als zij het met een schandelijke bedoeling brengen!

SPREUKEN 21:27

Het onderscheid hier is dat sommige mensen in wezen goddeloos zijn, omdat ze hun leven leiden zonder de vreze Gods. Maar wanneer ze hun offer brengen, wanneer ze naar de gemeente gaan, doen ze dat met het verlangen om op dat moment het juiste te doen. Ze leiden hun leven niet met het verlangen het juiste te doen, maar op het moment dat ze vinden dat het tijd is om God te aanbidden, proberen ze dat echt te doen. Zo iemand is een goddeloos mens, zoals blijkt uit zijn gedrag door de week heen, en zijn offer is niet aanvaardbaar voor God.

Maar hoeveel erger is het als hij het offer met goddeloze bedoelingen brengt, bijvoorbeeld om als religieus mens naam te maken? Sommige commentatoren zeggen dat „with wicked intent” vertaald zou moeten worden als „de opbrengst van een schandelijke daad”. Ik weet niet zeker of het Hebreeuws zo luidt, maar dat zou erop duiden dat hij iets aan God geeft wat hij heeft verkregen door zelf een misdaad te plegen. Hij heeft iets verkeerd gedaan. Het zou zijn als een prostituee die eropuitgaat, zichzelf verkoopt en de opbrengst meebrengt om die in de tempel te offeren. De wet stond dat trouwens niet toe. De wet zei dat het hoerenloon niet in de tempel van de Heere mocht worden gebracht.

Hoe dan ook, opnieuw zien we dat God niet veel liefde toont voor offers op zich. Dat doet Hij alleen als die offers worden gebracht door mensen die Hem in andere opzichten welgevallig zijn. Iemand die God door zijn gedrag in het algemeen niet welgevallig is, zal zijn positie tegenover God niet veranderen door zo’n offer te brengen.

13

Gebeden zonder bereidheid tot gehoorzaamheid

Hoofdstuk 28, vers 9:

Van hem die zijn oor afkeert van het luisteren naar de wet, is zelfs zijn gebed een gruwel.

SPREUKEN 28:9

Het is hetzelfde idee als bij het offer, maar deze keer gaat het om gebed. Een offer is een daad van aanbidding. Gebed is een daad van aanbidding. Iemand die zijn offer brengt of tot God bidt, maar zijn oor heeft afgewend van het horen van de wet, is iets anders dan iemand die eenvoudig tot verkeerd gedrag is vervallen. Want dat overkomt mensen zelfs wanneer ze het goede willen doen. Er zijn mensen die God werkelijk willen gehoorzamen, maar die door allerlei omstandigheden soms falen. We struikelen allemaal weleens.

Maar er zijn mensen die de wet eenvoudig niet willen horen. Ze hebben er geen belangstelling voor. Ze willen niet dat de wet van God bepaalt wat hun plichten zijn. Ze willen de wet negeren. Wanneer ze haar horen, wenden ze hun oren ervan af. Ze kiezen er niet voor gehoorzaam te zijn. Dat willen ze niet. Wanneer zo iemand in gevaar verkeert, roept hij natuurlijk altijd tot God. Zelfs atheïsten doen dat.

Iemand die atheïst is — en slechts een heel klein percentage van de mensheid bestaat werkelijk uit eerlijke atheïsten, als er überhaupt zoiets als een eerlijke atheïst bestaat — zelfs die eerlijke atheïst komt, wanneer hij ernstig in de problemen zit, vaak in de verleiding om God aan te roepen en Hem om hulp te vragen. En hij bezwijkt daadwerkelijk voor die verleiding.

We zagen in het boek Richteren dat er een tijd kwam waarin het volk tot God riep en zei:

Red ons.

Hij zei:

‘Volgens Mij heb Ik jullie al verscheidene keren gered, maar jullie hebben Mij nooit werkelijk gehoorzaamd. Jullie tonen niet veel belangstelling voor Mij. Jullie denken alleen aan jezelf en roepen Mij aan wanneer het slecht met jullie gaat. Maar deze keer zal Ik jullie niet meer bevrijden.’

Nu liet Hij Zich er uiteindelijk toch toe bewegen hen te bevrijden, omdat Hij nu eenmaal zo’n God is. Ik geloof dat we het hier over hoofdstuk 10 van Richteren hebben. Aanvankelijk zei Hij dat Hij hen niet meer zou bevrijden. Maar omdat Hij vanwege hun ellende barmhartigheid met hen had, bevrijdde Hij hen later toch. Richteren 10:16 zegt zelf dat Hij Israëls moeite niet langer kon verdragen; de bevrijding volgt in het verdere verhaal. Maar waar het om gaat, is dat Hij een sterk argument aanvoerde:

‘Waarom zou Ik naar jullie luisteren? Jullie luisteren niet naar Mij.’

Dat is wat de wijsheid zegt in hoofdstuk 1 van Spreuken:

‘Omdat jullie niet naar mijn stem hebben geluisterd, zullen jullie mij aanroepen wanneer het onheil komt. Dan zal ik evenmin naar jullie luisteren.’

Het gebed van de goddeloze mens — de mens die zich afkeert van het luisteren naar de wet van God — is een gruwel.

14

God haat leugen en houdt van waarheid

Een ander aspect van Gods gevoelens dat we hier aantreffen, is dat God vreugde vindt in waarachtige mensen en leugenaars verafschuwt. Dit vloeit voort uit het feit dat iemand goddeloos of rechtvaardig is. Een rechtvaardig mens is natuurlijk iemand die eerlijk zal zijn en de waarheid zal vertellen. Een goddeloos mens zal vaak niet toegewijd zijn aan de waarheid. Maar hier wordt bepaald gedrag uitgelicht: een specifieke toewijding aan bepaalde waarden, namelijk dat een rechtvaardig mens vastbesloten is eerlijk te zijn. Vanbinnen is hij waarachtig en daarom zal hij niet liegen, terwijl een goddeloos mens die toewijding niet kent.

Hoewel niet alle goddeloze mensen opvallende leugenaars zijn, is er voor hen geen reden om niet te liegen wanneer dat hun goed uitkomt, want ze hebben de vreze van God niet in zich. Ze zullen doen wat hun goed uitkomt, en vaak betekent dat liegen. In hoofdstuk 6, vers 16 tot en met 17, staat:

Deze zes haat de HEERE, ja, zeven zijn een gruwel voor Zijn ziel:
hoogmoedige ogen, een valse tong en handen die onschuldig
bloed vergieten,

SPREUKEN 6:16-17

En ook in vers 19:

een valse getuige die leugens blaast, en die tussen broeders
twisten teweegbrengt.

SPREUKEN 6:19

Van de zeven dingen die God haat, zijn er twee hetzelfde: een leugenachtige tong en een valse getuige die leugens spreekt. Dit ene moet voor God dubbel aanstootgevend zijn, aangezien Hij het op twee plaatsen in een korte lijst noemt.

Hoofdstuk 12, vers 22, zegt:

Valse lippen zijn voor de HEERE een gruwel, maar wie betrouwbaar handelen, zijn Hem welgevallig.

SPREUKEN 12:22

Dit is dus nog een van Gods gevoelens die iemand die bewust in de tegenwoordigheid van God leeft in gedachten zal willen houden. Omdat we in dit gedrag keuzes hebben, willen we die dingen kiezen waarin God vreugde vindt en die Zijn hart verheugen.

15

Gedachten en woorden onthullen het hart

Misschien is een kleine variant hierop niet alleen leugen tegenover waarheid, maar goddeloze woorden tegenover rechtvaardige woorden. In hoofdstuk 6, vers 18, waar de dingen worden opgesomd die God haat, staat:

een hart dat zondige plannen smeedt, voeten die zich haasten om naar het kwade te rennen,

SPREUKEN 6:18

Goddeloze gedachten, goddeloze plannen — God haat die dingen. In hoofdstuk 15, vers 26, lezen we:

De plannen van een kwaaddoener zijn voor de HEERE een gruwel, maar lieflijke woorden zijn rein.

SPREUKEN 15:26

Het contrast tussen de gedachten van de goddelozen en de woorden van de reinen is interessant. De spreker volgt hier een Engelse vertaling; de HSV luidt: „maar lieflijke woorden zijn rein”. Gewoonlijk zou je verwachten dat er een preciezer tweedeling wordt gegeven:

De gedachten van slechte mensen zijn verwerpelijk, maar Hij houdt van de gedachten van rechtvaardige mensen.

Maar er wordt overgegaan van gedachten naar woorden, om de eenvoudige reden dat de Bijbel overal leert dat iemands woorden de uiting zijn van zijn gedachten. Jezus zei:

Adderengebroed! Hoe kunt u goede dingen spreken, terwijl u slecht bent? Want uit de overvloed van het hart spreekt de mond.

MATTHEÛS 12:34

Je hoeft dus niet te raden wat iemand denkt als diegene veel praat.

Ik kreeg eens een e-mail van iemand die zei dat hij tachtig procent van mijn lezingen op internet had beluisterd. Hij zei: ‘Ik heb het gevoel dat ik tegenover jou in het voordeel ben. Ik heb het gevoel dat ik jou heel goed ken, hoewel jij mij helemaal niet kent.’ Dat hoor ik zo nu en dan. Ik ontmoet iemand voor het eerst en diegene zegt dan: ‘Ik heb het gevoel dat ik je al jaren ken.’ In feite is dat ook zo, want diegene heeft naar opnamen van mijn onderwijs geluisterd. Wanneer iemand naar mijn woorden luistert, weet diegene wat ik denk. Je kunt beslist iedereen leren kennen als je maar lang genoeg naar diegene luistert. Ik praat meer dan de meeste mensen. Ik praat heel veel.

Iemands woorden zullen onthullen wat er in zijn hoofd omgaat en wie hij is. Tenzij hij er natuurlijk heel goed in is om te verbergen wie hij is, een valse schijn op te houden en dingen te zeggen die niet oprecht zijn. Als iemand dingen zegt die hij niet echt gelooft, kun je onmogelijk nog weten wat er in zijn hoofd omgaat. Hij kan namelijk een reden hebben om de indruk te wekken dat hij een bepaald soort mens is. Misschien is hij slim

genoeg om meestal zorgvuldig op zijn woorden te letten en dingen te zeggen die deugdzamer zijn dan wat er werkelijk in hem omgaat. Hij heeft dan een reden om mensen ervan te overtuigen dat hij een beter mens is dan hij werkelijk is.

Daarom zei Jezus:

Maar Ik zeg u dat de mensen van elk nutteloos woord dat zij zullen spreken, rekenschap moeten geven op de dag van het oordeel.

MATTHEÛS 12:36

Het Engelse woord 'idle', waarop de spreker zijn uitleg baseert, betekent hier volgens hem 'onbewaakt' of 'achteloos'; de HSV vertaalt het met 'nutteloos'. Een verdorven man met een verdorven hart zal van nature verdorven dingen uit zijn mond laten stromen. Maar als hij sterk gemotiveerd, listig en gedisciplineerd is, kan hij voorkomen dat zijn mond de dingen uitspreekt die werkelijk in zijn hart leven. Door wat hij zegt, kan hij dan de indruk wekken dat hij anders is dan hij werkelijk is. Maar zijn achteloze woorden, de dingen die eruit floepen wanneer hij niet op zijn woorden let, zullen je vertellen wat er vanbinnen omgaat. Want iedereen heeft achteloze momenten waarop hij daadwerkelijk zegt wat hij werkelijk bedoelt. Dat is ongetwijfeld de reden waarom er zoiets bestaat als wat men een freudiaanse verspreking noemt, hoewel ik beslist geen freudiaan ben. Freud opperde dat er momenten zijn waarop je iets zegt en vervolgens doet alsof het een vergissing was, omdat het niet werkelijk was wat je van plan was te zeggen. Maar volgens hem was het wel degelijk wat je van plan was te zeggen. Het was een verspreking. Dat was een achteloos woord. Ik heb Freud nooit bestudeerd en ik weet eigenlijk niet alles over freudiaanse versprekingen, maar we gebruiken die term vaak in het gewone spraakgebruik. Het is het idee dat je achteloze woorden laten zien wat je werkelijk denkt.

16

Waarom God menselijke hoogmoed haat

We lezen natuurlijk dat hoogmoed een van de dingen is die God haat, en dit wordt vaak aangeduid als een hoogmoedig hart of een hoogmoedige blik. Blijkbaar kan de manier waarop iemand kijkt, zijn gelaatsuitdrukking, onthullen of hij hoogmoedig is of niet. Je hebt beslist mensen gezien bij wie alleen al hun gezicht je doet denken: ‘Hij lijkt wel een erg hoge dunk van zichzelf te hebben’, nog voordat hij ook maar één woord zegt. Het is gewoon de manier waarop hij zich gedraagt. Zijn neus staat iets hoger in de lucht of zo, en zo iemand heeft gewoon een arrogante uitstraling.

Je moet voorzichtig zijn, want iemand kan een arrogante uitstraling hebben zonder dat hij het weet, en misschien is hij in werkelijkheid helemaal niet arrogant. Maar het gaat hier over iemand die zo arrogant is dat je het aan hem kunt zien. Dat is een van de zeven dingen die worden genoemd als een gruwel voor God. Het allereerste wat op de lijst staat, in Spreuken 6:17, is zelfs:

hoogmoedige ogen, een valse tong en handen die onschuldig bloed vergieten,

SPREUKEN 6:17

Een hoogmoedige blik: God haat die.

Hij haat menselijke hoogmoed omdat die zo ongepast is. De mens heeft zo weinig om hoogmoedig over te zijn. Denk eraan, Paulus zei volgens mij in 1 Korinthe 4:7:

Want wie maakt onderscheid tussen u? En wat hebt u dat u niet hebt ontvangen? En als u het ook ontvangen hebt, waarom roemt u alsof u het niet ontvangen had?

1 KORINTHE 4:7

Wat het ook is waardoor een man zich hoogmoedig voelt, bijna altijd maakt hij een vergelijking tussen zichzelf en iemand anders. Hij denkt dat hij beter is dan anderen. Heel weinig mensen zouden zondige hoogmoed hebben als er niemand was met wie ze

zichzelf konden vergelijken en bij wie ze gunstig afstaken.

Ik kende een man, een voorganger. Hij is inmiddels overleden, maar toen ik hem ontmoette, was ik erg onder de indruk van zijn kennelijke nederigheid. Nadat ik hem een tijdje kende, wees ik hem daar zelfs op. Ik zei: 'Weet je, veel mensen bewonderen je vanwege je bediening en vanwege je kennelijke geestelijkheid, enzovoort. Maar het lijkt je niet naar het hoofd te stijgen. Je komt altijd zo nederig over.'

Hij zei: 'Het hangt er maar van af met wie je jezelf vergelijkt. Als je jezelf met andere christenen of andere mensen vergelijkt, zijn er momenten waarop je reden zou hebben om tevreden over jezelf te zijn. Maar als je jezelf met Jezus vergelijkt, zul je nooit enige reden hebben om hoogmoedig te zijn.'

Dat is natuurlijk terecht. Waarom zou je jezelf met andere mensen vergelijken? Dat is niet de maatstaf waarnaar God je zal oordelen. God zal je op de oordeelsdag niet in de getuigenbank zetten en zeggen: 'Goed, hoe heb je het gedaan in vergelijking met het landelijke gemiddelde?' De vraag is of je voldeed aan de maatstaf van Jezus, Die ons voorbeeld is.

Iemand die hoogmoedig is, heeft geen voeling met de werkelijkheid. Zo iemand denkt hoger over zichzelf dan redelijk is. Het is zo aanstootgevend. In Psalm 2 staat dat de heidenen woeden en de volken zich allerlei dingen inbeelden, en dat de koningen van de aarde en de machthebbers tegen God samenspannen om Hem omver te werpen en Zijn boeien van zich af te breken. Dan staat er:

'God zit in de hemel en lacht om hen.'

Hij vindt het vermakelijk. Het is alsof je een klein kind ziet dat denkt dat hij sterker is dan zijn vader. Bij een klein kind is dat vermakelijk. Wanneer mensen volwassen zijn en nog steeds zo over zichzelf denken, en denken dat ze even goed zijn als God, of op zijn minst gewoon denken dat ze geweldig zijn, is dat aanstootgevend voor God, want mensen zijn niet geweldig. Zelfs goede mensen zijn niet geweldig.

17

Gaven geven geen reden tot roemen

Wat je ook hebt, zegt Paulus, je hebt het als geschenk ontvangen. Je beroemt je niet op iets wat je gegeven is en wat je niet eens hebt verdiend. Mensen kunnen veel dingen bezitten die hen in de ogen van mensen boven anderen verheffen. Het kan hun opleiding zijn, hun knappe uiterlijk, hun sportieve bekwaamheid, de hoeveelheid geld die ze verdienen, of hoe intelligent of welbespraakt ze overkomen. Er zijn allerlei eigenschappen waarmee mensen de bewondering kunnen oogsten van anderen die deze eigenschappen niet in dezelfde mate bezitten.

Neem nu eens een van die dingen. Maak de volledige lijst van alles wat jij hebt waardoor je in de ogen van mensen op welke manier dan ook boven iemand anders staat, en vraag je af welke van die dingen je werkelijk op eigen kracht hebt verworven. De meeste daarvan zijn gaven die je bij je geboorte hebt meegekregen. Veel ervan zijn erfelijk. Bij alles wat je door hard werken hebt verdiend, moet je je afvragen: wie heeft je de gelegenheid gegeven om dat harde werk te doen? Zijn er geen mensen die net zo goed zijn als jij, net zo ijverig, maar die niet hard kunnen werken? Of ze werken hard in een land waar hard werken niets oplevert, behalve dat ze er maar net een karig bestaan mee kunnen leiden. Alles wat je hebt, moet uiteindelijk worden herleid tot iets wat God heeft gegeven. Hoe zou je er dan ooit trots op kunnen zijn? Een trotse blik is zo ongepast dat God die haat.

In Spreuken 16:5 zegt Salomo:

Al wie hooghartig is, is voor de HEERE een gruwel. Hand op hand: hij zal niet voor onschuldig gehouden worden.

SPREUKEN 16:5

Als zij denken dat ze samen kunnen zweren om God ten val te brengen en aan Zijn straf te ontkomen, hebben ze werkelijk alle voeling met de werkelijkheid verloren. Deze toepassing berust op de Engelse vertaling „though they join forces”; de HSV heeft

„hand op hand”. Ze zullen niet ongestraft blijven, hoeveel van hen zich ook verenigen en tegen God samenzweren. Dat soort trots is in wezen weerzinwekkend voor God. Het is een gruwel.

Hoofdstuk 21, vers 4, zegt:

Een hooghartige oogopslag en een trots hart — het pas ontgonnen land van goddelozen — zijn zonde.

SPREUKEN 21:4

Sommigen zouden voor ‘het ploegwerk van de goddelozen’ een alternatieve vertaling geven: ‘de lamp van de goddelozen’. Maar geen van beide brengt erg duidelijke informatie over. Voor de oorspronkelijke lezers in die tijd was het ongetwijfeld duidelijk, maar ik weet niet zeker wat die beeldspraak betekent. Het deel dat wel duidelijk is, is dat een hoogmoedige blik en een trots hart in Gods ogen zonde zijn.

18

De zoektocht naar echte nederigheid

Toen ik een jonge christen was en de bediening inging, waren er enkele dingen die me bijzonder krachtig troffen aan wie Gods genegenheid uitgaat. Ik wist dat God houdt van hen die op een kinderlijke manier op Hem vertrouwen. Dat is iets goeds. Ik wist dat God houdt van hen die anderen liefhebben, en ik wist dat God nederigheid liefheeft en trots haat.

Toen ik opgroeide, in elk geval vanaf mijn tienerjaren, ben ik daar erg gevoelig voor geworden. Ik ben me er sterk van bewust dat ik een trots mens ben, en tegelijk ook hoe aanstootgevend dat voor God is. Ik verlang er altijd naar nederiger te worden en vraag me af: hoe kom je van hieruit daar? Hoe word je nederiger?

Het is duidelijk dat er bij nederig zijn een soort vicieuze cirkel speelt, want je weet nooit echt of je het bent. Als je het bent en je weet dat, bestaat de kans dat je daarom trots op jezelf wordt, omdat nederigheid een waarde is die je nastreeft. Er zijn werkelijk niet zo veel mensen die erg nederig lijken. Als je vanaf het punt waar je nu

bent daar terechtkomt, als je werkelijk nederig overkomt en je je daarvan bewust wordt, dan zul je jezelf waarschijnlijk gunstig met andere mensen vergelijken en zeggen: ‘Nou, zij zijn niet nederig.’

We hebben door de jaren heen een paar behoorlijk grappige studenten op onze scholen gehad. Ik herinner me dat mijn kinderen tijdens de lunch eens twee studenten over iets hoorden praten. Ik weet niet veel van het gesprek, behalve dat ze deze zin hoorden. De een zei: ‘Echt niet. Ik ben veel nederiger dan jij.’ Ik weet zeker dat het als grap bedoeld was. Maar die uitspraak zelf verwoordt werkelijk de houding van sommige mensen, of ze nu dwaas genoeg zouden zijn om het uit te spreken of niet: ‘Ik ben veel nederiger dan die persoon.’

Nou, dan ben je het niet. Of misschien ben je het tot op zekere hoogte wel. Misschien zijn zij minder nederig dan jij, maar erg nederig ben je niet.

Denk eraan dat Paulus zei:

En als iemand denkt iets te weten, dan heeft hij nog niets leren kennen zoals men behoort te kennen.

1 KORINTHE 8:2

Ik denk dat dit betekent dat je natuurlijk wel bepaalde dingen weet. Maar als je jezelf beschouwt als iemand die iets weet, dan besef je niet hoeveel je niet weet. Daardoor ken je wat je wel weet niet met het juiste besef van nederigheid. Als je jezelf er de eer voor geeft dat je veel weet, dan ontbreekt het je aan de nederigheid om te beseffen dat je vrijwel niets weet vergeleken met alles wat er te weten valt. Welk percentage van alle kennis bezit je tenslotte? Nog geen miljoenste van één procent.

19

Jezelf vernederen als dienaar

Trots is zo ongepast voor mensen. Er is zo totaal geen reden voor. Hoe wordt iemand nederig? Mensen die nederigheid belangrijk vinden, zullen natuurlijk vaak om nederigheid bidden. Ze zeggen: ‘God, maak mij nederig.’ Maar dat zou een vergissing

kunnen zijn, alleen al omdat God eigenlijk nergens belooft je nederig te maken. Hij gebiedt je jezelf te vernederen.

Overal in de Schrift klinkt de aansporing: verneder jezelf, maak jezelf gering, neem de laagste plaats in. Het woord ‘vernederen’ betekent dat je laag wordt gemaakt, dus maak jezelf laag. Paulus zei in Filippenzen, hoofdstuk 2:

Doe niets uit eigenbelang of eigendunk, maar laat in nederigheid de een de ander voortreffelijker achten dan zichzelf.

FILIPPENZEN 2:3

En in Romeinen 12:10 zegt hij:

Heb elkaar hartelijk lief met broederlijke liefde. Ga elkaar voor in eerbetoon.

ROMEINEN 12:10

De spreker legt dit uit als: je geeft anderen meer eer dan jezelf. Zijn uitleg berust op de gebruikte Engelse vertaling; de HSV luidt: „Ga elkaar voor in eerbetoon.” Er zijn veel plaatsen die bespreken wat het betekent jezelf te vernederen. Het betekent eenvoudigweg dat je een dienaar wordt.

Jij doet het:

Laat daarom die gezindheid in u zijn die ook in Christus Jezus was,

FILIPPENZEN 2:5

Hij was in de gestalte van God, maar Hij ontledigde Zichzelf. God vernederde Hem niet. Jezus vernederde Zichzelf en nam de gestalte van een dienaar aan. Jezelf vernederen is iets wat je zelf doet. God gebiedt het. De Bijbel zegt niet: ‘Bid tot Mij en Ik zal je vernederen.’

Als God je moet vernederen, is dat nooit erg prettig. Het komt doordat je weigert jezelf te vernederen.

Hij echter geeft des te meer genade. Daarom zegt de Schrift: God keert Zich tegen de hoogmoedigen, maar aan de nederigen geeft Hij genade.

JAKOBUS 4:6

Je zegt niet: ‘God, verneder mij’, want als Hij dat doet, zal het pijn doen. Wanneer God je vernedert, doet Hij dat alleen bij wijze van tuchtiging. Je had jezelf moeten vernederen. God had jou niet hoeven te vernederen. Wanneer God iemand vernedert, is dat meestal beschamend.

20

Een nuchtere en nederige zelfkennis

Dat is niet jezelf vernederen; het is een vernedering ondergaan. Jezelf vernederen betekent eenvoudig dat je redelijk over jezelf denkt. Paulus zei in Romeinen 12:3:

Want door de genade die mij gegeven is, zeg ik ieder onder u niet hoger te denken dan hij moet denken, maar laat hij denken in bescheidenheid, naar de mate van geloof zoals God die aan ieder heeft toebedeeld.

ROMEINEN 12:3

De spreker parafraseert het Engelse ‘soberly’ hier als: wees nuchter en blijf in contact met de werkelijkheid. De HSV vertaalt dit met „in bescheidenheid”. Denk niet hoger van jezelf dan je behoort te denken.

Ik denk dat christenen hiervan diep doordrongen moeten zijn en er voortdurend aan moeten denken: God haat hoogmoed in mensen. Daarom moet het in ons leven voortdurend een gewoonte zijn om onszelf lager te stellen, want wij hebben van nature

de neiging onszelf te verheffen en opgemerkt, erkend, gecompimenteerd, gewaardeerd en verhoogd te willen worden. Onze natuur neigt altijd in die richting. Daarom moeten we onszelf steeds weer terugzetten op onze juiste plaats.

Dit betekent niet dat je altijd jezelf kleinerend moet spreken of een valse nederigheid moet hebben waarmee je doet alsof je iets bent wat je niet bent, alsof je lager bent dan je werkelijk bent. Er is geen enkele reden waarom je de goede dingen die God je gegeven heeft zou moeten ontkennen. Wat je wel moet ontkennen, is dat die je op enigerlei wijze reden geven om trots te zijn. Ze zijn tenslotte wat God je gegeven heeft, niet wat je zelf verworven hebt. Het is wat God gedaan heeft.

Als iemand zegt: 'Je bent hier werkelijk goed in', of: 'Je bent daar goed in', hoef je niet te ontkennen dat je er goed in bent als dat waar is. Het is nooit veilig om van de waarheid af te wijken en te liegen om nederig te klinken. Het is veel beter om te zeggen: 'Dat is een gave die God gegeven heeft. God zij dank. Ik waardeer de gaven in andere mensen ook. God is een genadige God. Hij geeft mensen veel gaven en Hij heeft mij enkele gaven gegeven die ik erg waardeer. Ik weet niet waarom Hij ze aan mij heeft toevertrouwd, want ik beheer ze eigenlijk niet zo goed. Het lijkt erop dat Hij zulke gaven beter had kunnen toevertrouwen aan iemand die beter is dan ik.'

De mensen die positief over mij denken, weten niet zo goed als ik wie ik ben. Ik weet dat de dingen waarvan zij onder de indruk zijn werkelijk aanwezig kunnen zijn, maar ze zijn niet aanwezig vanwege mijn goedheid. Ze zijn aanwezig vanwege de gaven van God. Als ze mij werkelijk beter kenden, zouden ze hun lof bewaren voor iemand die die lof meer waard is. Dat is waar een werkelijk nederig mens zichzelf voortdurend aan herinnert.

Dat is geen onechte, valse nederigheid waarmee je probeert jezelf lager te laten lijken dan je werkelijk bent. Het is erkennen hoe laag je werkelijk bent. Het betekent dat je jezelf niet toestaat jezelf wijs te maken dat je beter bent dan iemand anders, of dat je jezelf vergelijkt met iemand met wie het onredelijk is jezelf te vergelijken. Als je je beter over jezelf wilt voelen, kun je altijd iemand vinden die slechter is dan jij en zeggen: 'Ik ben beter dan die persoon.' Maar het probleem is dat je ook altijd iemand kunt vinden die beter is dan jij en zeggen: 'Ik ben slechter dan die persoon.' Je bent nooit de beste of de slechtste. Er is altijd iemand die beter is en iemand die slechter is.

Als je andere mensen gebruikt om jezelf mee te vergelijken en zegt: ‘Waar sta ik hier?’, zul je niet beoordeeld worden aan de hand van het landelijke gemiddelde. God gaat niet beoordelen op basis van een relatieve norm. Hij zegt in wezen: ‘Dit is de maatstaf die Ik voor jou heb, en dat is dat je als Mijn Zoon Jezus wordt.’ Hij is de mens die als voorbeeld dient. Hij zei:

Want Ik heb u een voorbeeld gegeven, opdat ook u zult doen zoals Ik voor u heb gedaan.

JOHANNES 13:15

Zolang je je oog op Jezus gericht houdt, zul je waarschijnlijk nooit denken dat je erg dicht bij het doel bent. Je zult jezelf waarschijnlijk met de nederigheid bezien die passend is.

21

Gods afkeer van onrechtvaardige oordelen

We nemen nog één van deze punten door en bewaren een ander voor later. Het staat in hoofdstuk 17, vers 15, en is opnieuw een van Gods gevoelens, een van de dingen waarmee Hij instemt. Spreuken 17:15 zegt:

Wie de goddeloze vrijspreekt en wie de rechtvaardige schuldig verklaart, zijn voor de HEERE een gruwel, allebei.

SPREUKEN 17:15

Dit is hoofdzakelijk van toepassing op rechters en magistraten die juridische beslissingen nemen tussen de eiser en de verweerder in een zaak die voor de rechter is gebracht. Als iemand schuldig is en als onschuldige wordt vrijgelaten, is dat een gruwel voor de Heere. Als hij onschuldig is en wordt veroordeeld alsof hij schuldig was, is dat evenzeer een gruwel voor de Heere.

Ik herinner me dat ik, toen ik op school zat, volgens mij in de onderbouw van de middelbare school, iets hoorde over een beroemde Amerikaan. Ik weet niet meer wie het was, want op school lette ik niet erg goed op tijdens geschiedenis. Ik herinner me dat ik een uitspraak hoorde die in mijn gedachten bleef hangen. Een beroemd persoon uit de Amerikaanse geschiedenis zei zoiets als: ‘Ik zie liever honderd schuldige mensen vrijuit gaan dan dat één onschuldig persoon door een rechtbank wordt veroordeeld en gestraft. Dat is beter dan dat één onschuldig persoon de gevangenis in gaat. Ik zie liever dat honderd mensen die gevangenisstraf verdienen, vrijuit gaan.’

Om de een of andere reden klonk dat mij destijds, toen ik het hoorde, juist en menslievend in de oren. Maar door dit vers ben ik daar anders over gaan denken. Er zijn twee dingen die voor de Heere even gruwelijk zijn. Het ene is wanneer de onschuldige wordt gestraft. Het andere is wanneer de schuldige niet wordt gestraft. Rechtbanken moeten volkomen rechtvaardig zijn, en als rechtbanken niet rechtvaardig zijn, is dat een gruwel voor God. Dit geldt natuurlijk ook voor onze persoonlijke beoordeling van mensen. We behandelen mensen naar het beeld dat we ons van hen vormen, en we beoordelen mensen op grond van de vraag of we denken dat ze het goede of het verkeerde hebben gedaan. Soms hebben we niet genoeg bewijs om dat te weten. Bedenk dat Spreuken zegt:

22

Oordelen na beide kanten te hebben gehoord

Wie de eerste is in zijn rechtszaak, lijkt rechtvaardig te zijn, maar dan komt zijn naaste en doorgrondt hem.

SPREUKEN 18:17

En:

Wie antwoordt voordat hij geluisterd heeft, het is hem tot dwaasheid en schande.

SPREUKEN 18:13

Soms hebben we een gerucht of iets anders over iemand gehoord. We hebben de negatieve informatie gehoord, maar de andere kant van het verhaal niet.

Huwelijksadviseurs moeten hier heel voorzichtig mee zijn, want zij horen de kant van de vrouw, en zij kan die heel overtuigend vertellen, of de kant van de man. Ze hebben maar één kant van het verhaal gehoord. Bij huwelijksadvies denken de mensen die naar een huwelijksadviseur gaan bijna altijd dat zij de onschuldige partij zijn in de conflicten tussen hen en hun huwelijkspartner.

Als je maar één van hen hoort, zul je hun kant kiezen, omdat ze je waarschijnlijk de waarheid vertellen zoals zij die zien. Ze zijn zich bewust van hun eigen slachtofferschap, hun eigen teleurstelling en al die keren dat hun huwelijkspartner hun onrecht heeft aangedaan. Misschien vel je een oordeel over hun huwelijkspartner zonder de andere kant te horen. Wanneer je ook de andere kant hoort, lijkt het soms alsof beide mensen over een ander huwelijk spreken. Vanuit haar gezichtspunt is het allemaal zijn schuld. Vanuit zijn gezichtspunt is het allemaal haar schuld. Daarom is het zo belangrijk om niet te oordelen.

Veel mensen zijn bevriend met de man of met de vrouw, en tijdens een koffiekransje, aan de bar of ergens anders horen ze maar één kant. Ze horen iemand klagen over zijn vrouw of haar man, en ze horen nooit de andere kant. Ze vormen zich een mening en veroordelen die andere partij misschien, maar ze weten niet of die persoon onschuldig is of niet. Iemand veroordelen die onschuldig is, is voor God niet aanvaardbaar.

Niet alleen in een rechtbank, maar ook voor de rechtbank van de persoonlijke of publieke opinie is het een gruwel wanneer onschuldige mensen worden behandeld alsof ze iets verkeerd hebben gedaan, en schuldige mensen alsof ze dat niet hebben gedaan. Dat behoort tot de dingen die we leren over Gods waarden en Gods sympathieën. Leven in het besef van deze dingen is heel praktisch. Als je iemand bent die God vreest en Hem wil behagen, zal het echt een topprioriteit voor je zijn om te weten over welke dingen God verdrietig is. Salomo spreekt over enkele van die dingen. Er staan er nog verscheidene op onze lijst, waar we een andere keer aan toe zullen komen.

Om verder te lezen

Alle bijbelteksten die in deze lezing aan bod komen, in de volgorde waarin ze gebruikt zijn.

- 2 Korinthe 4:17-18
- Johannes 10:31
- Johannes 7:1
- Spreuken 21:1
- Spreuken 5:21
- Spreuken 15:3
- Mattheüs 6:4
- Spreuken 15:11
- Spreuken 11:20
- Spreuken 15:8-9
- Mattheüs 23:23
- Mattheüs 23:27
- Spreuken 15:29
- Spreuken 21:3
- 1 Samuel 15:22
- Hosea 6:6
- Micha 6:8
- Spreuken 21:27
- Spreuken 28:9
- Spreuken 6:16-17
- Spreuken 6:19
- Spreuken 12:22
- Spreuken 6:18
- Spreuken 15:26
- Mattheüs 12:34
- Mattheüs 12:36
- Spreuken 6:17
- 1 Korinthe 4:7
- Spreuken 16:5
- Spreuken 21:4

- 1 Korinthe 8:2
- Filippenzen 2:3
- Romeinen 12:10
- Filippenzen 2:5
- Jakobus 4:6
- Romeinen 12:3
- Johannes 13:15
- Spreuken 17:15
- Spreuken 18:17
- Spreuken 18:13

Lezing © Steve Gregg / The Narrow Path. Nederlandse vertaling © 2026 Vers voor Vers. De bijbeltekst in deze uitgave is ontleend aan de Bijbel in de Herziene Statenvertaling, © 2010/2016 Stichting HSV.